

СТАНОВИЩЕ

относно конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“,
обявен в ДВ (бр. 33 от 17.04.2018 г.):

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. Филология

(Българска литература от Освобождението до ВСВ)

Кандидат в конкурса: доц. д-р Паулина Стойчева

Вносител – проф. д.ф.н. Цветан Ракъовски

ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

I. Данни за конкурса. Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“ е обявен съобразно ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане в СУ „Св. Кл. Охридски“. До момента на официалното заседание на научното жури са проведени всички изискуеми от закона обсъждания, взети са коректни решения за конституиране на процедурата и нейните органи – в съответни Заповеди на г-н Ректора, назначаващи процедурата, членовете на научното жури и неговите заседания.

II. Данни за кандидата. В конкурса участва един кандидат – доц. д-р Паулина Теодорова Стойчева. Тя представя като свой принос списък с научна продукция, датирана след присъждането на академичната длъжност „доцент“: една монография („Автобиографията, мемоарите и други жанрове“), издадена в УИ на СУ през 2018 г. Освен нея кандидатът е депозирал 4 статии по темата на хабилитационния труд и 13 статии по номенклатурата на конкурса (Българска литература...).

Другите характеристики на кандидата (роля в изследователски начинания, създаване на научни програми, иновационни дела, участие в университетски проекти и пр.) са лесно доказуеми,

отразени са в съпътстващата документация и няма да се ангажирам с тях.

III. Описание на основния труд.

В приложените изследователски ангажименти на доц. Стойчева се откроява интересът към няколко проблема: неомитологизъм, текстология, теория и практика на жанра. Така „Автобиографията, мемоарите и други жанрове“ става нещо като труд компендиум на научните интереси на кандидата.

В този смисъл звучи логично и навреме уговорката в началото – че двата изходни жанра (автобиография, мемоари) ще бъдат гледани откъм литературното им (по-скоро художествено) битие като светове на въображението. Това оставя – макар и не завинаги – историята и историософското встрани, но не и извън интереса на автора. И това съчленяване между литературност и достоверност всъщност е постижението на книгата. Тя постоянно опитва да обели Историята от жанра на Автобиографията или Мемоарите, но постоянно отчита как това са жанрове на границата, която терминира езика на художеството. И като такива, те неизбежно боравят с подобен двойствен език.

Отчитането на подобно приплъзване между въображение и достоверност е наложило разрастването на Първа част. Прави впечатление, че авторът контролира изкъсо един особен и дори масивен обем от мнения и оценки на теорията. Така Първа част не само е теоретическата обосновааност на труда, а и необходимо поле за мотивация на жанровата мимикрия. Така – вървейки и анализирайки навътре езика на литературността в два жанра, които сами по себе си не претендират неистово за това, доц. Стойчева гради своята изследователска йерархия: двата научни обекта – „Неповинен българин“ и „Спомени от Цариградските тъмници“ – са начало и финал на самоосъзнаването на автобиографията и мемоарите като литература.

Двата текста припознават, различават, дори разархивират такива литературни (други) силуети като житие, литературна приказка, мелодрама, роман. Или се оглеждат в нелитературните или вторично олитературените формати на дневника, писмата, пътеписа. И ползват техни инструменти (образа на страдалеца, описания, символика на цветовете, на числа и пр.). Иначе казано, ако предположим, че Раковски и Миларов са начало и край на възрожденския процес по сдобиване с художественост, то 50-те и 80-те години на XIX век би трябвало да са двете крайности по осъзнаването на субекта, по конструирането на личността като персонаж, от чиято гледна точка се гради светът на литературата. Съвсем не случайно и топосът „тъмница“ влиза в процесуален сюжет, чието начало е въобразено от Раковски, а финалът за периода на Възраждането е между страниците на Св. Миларов.

Със сигурност търсенето на обща и приемлива теория на двата жанра е довело до попадения като очертаните 3 проблема: 1) че в мемоарите и автобиографията се гради идентичността на пишещия; 2) че те са повествователна конструкция и като такава, подлежат на аспектиране на гледни точки, описания, времеви диспозиции и т. н. – т. е. разказването подлежи на всички основни механизми на художествената наративност; 3) че двата жанра постоянно се двоят между документалност и фикционалност. И това се очертава като конвенция за двата жанра.

IV. Научни приноси. Искам да подчертая, че основен научен обект на хабилитационния труд не са двата текста на Раковски и Миларов. Тук се изследва територията на жанровете, които са маргинални, гледани откъм тяхната литературна потенция. Приноси са анализите на П. Стойчева – след с. 271 започва натрупване на акценти, които имат изключително качество. Например – ударението върху ръкописните варианти на „Неповинен българин“, стъпалата на белетризирането в текста на Раковски,

които се открояват в описанията и в изказа от 3 л. ед. ч. От друга страна, Св. Миларов още в паратекста заявява своята принадлежност към поне 3 модела на литературни образци: текст в текста, тъмницата (Байрон, Юго, Дюма), приключенският мотив (от него идват вторичните ефекти на сензационното, субституцията между време и място, оцеляването).

V. Забележки. Познавам научната работа на доц. Стойчева от около 6-7 години – това са най-вече идеите, заложи в статиите за затвора във възрожденската белетристика и за Алеко Константинов. Трудът, който обсъждаме тук, е изключително компактен, завършен и приносен. И създава научен интерес не само за колеги, изкушени от Българското възраждане. Нямам забележки към текста, към изводите и към оформлението.

VI. Заключение. Моето обобщение ще напомни пак, че това е един достоен хабилитационен труд, увенчал дългогодишните усилия на автора. Имайки пред очи приносния характер на изследванията, научната добросъвестност и нестихващата амбиция на доц. д-р Паулина Стойчева, давам своя положителен вот в тази процедура да ѝ бъде гласувана академичната длъжност „професор“.

5 септември 2018 г.

Благоевград

Автор на становището:

(проф. д.ф.н. Цветан Раковски)